

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสนใจและความคิดเห็นของประชาชนในภาคใต้ของประเทศไทย เกี่ยวกับบริการและกิจกรรม ที่ห้องสมุดประชาชนระดับจังหวัด สังกัดกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จัดขึ้นในปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาความต้องการของประชาชนในภาคใต้ของประเทศไทยเกี่ยวกับบริการและกิจกรรมของห้องสมุดประชาชน เพื่อให้ทราบว่า ประชาชนมีความต้องการบริการและกิจกรรมของห้องสมุดในกรณีใดบ้าง และมีความต้องการบริการและกิจกรรมเหล่านั้นในระดับใด

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนจังหวัด และประชาชนในภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งได้แก่ บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนจังหวัด และประชาชนที่อยู่ในเขตจังหวัดกระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ประจวบคีรีขันธ์ ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สงขลา สตูล และจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้มี บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนจังหวัด 15 คน ประชาชน 880 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามซึ่งมีลักษณะคำถามทั้งแบบเฉพาะเจาะจงให้ตอบ และแบบเปิดโอกาสให้เลือกตอบโดยเสรี แบบสอบถามบรรณารักษ์แบ่งออกเป็น 4 ตอน และแบบสอบถามประชาชนแบ่งเป็น 5 ตอน ซึ่งตอบรับวัตถุประสงค์ในการวิจัยครบทุกข้อ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างประชากรทางไปรษณีย์ ได้รับแบบสอบถามคืนจากบรรณารักษ์ครบทั้ง 15 ฉบับ และได้รับแบบสอบถามประชาชนฉบับสมบูรณ์รวมทั้งสิ้น 880 ชุด จากการสุ่มตัวอย่างประชากรผู้เข้ามาใช้ห้องสมุดภายในระยะเวลาที่กำหนด 2 สัปดาห์

สรุปผลการวิจัย

1. จำนวนสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ ประชาชนผู้มีอายุ 9 ถึง 18 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.6 ของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม และประชาชนในระดั้มอายุ 40 ปีขึ้นไป ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด คือร้อยละ 3.5 ของผู้ตอบแบบสอบถาม เมื่อจำแนกแบบสอบถามตามอาชีพของผู้ตอบ ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 59.6) เป็นนักเรียนนักศึกษา

2. ประชาชนจำนวนมากที่สุดคือร้อยละ 46.7 ร้อยละ 56.4 ร้อยละ 50.8 และร้อยละ 41.9 ของทุกระดั้มอายุในภาคใต้ของประเทศไทยมาใช้ห้องสมุดมากกว่าสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และจำนวนน้อยที่สุดคือร้อยละ 9.9 ร้อยละ 10.2 และร้อยละ 12.5 ของประชาชนในระดั้มอายุ 9 ถึง 18 ปี ระดั้มอายุ 19 ถึง 25 ปี และ 26 ถึง 39 ปี ตามลำดับ เข้าใช้ห้องสมุดอย่างน้อยเดือนละครั้ง ส่วนประชาชนจำนวนน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 19.3 ของระดั้มอายุ 40 ปีขึ้นไป มาใช้ห้องสมุดสัปดาห์ละครั้ง

3. แรงจูงใจที่ทำให้ประชาชนจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 46.0 ร้อยละ 51.3 ร้อยละ 59.2 และร้อยละ 71.0) ของทุกระดั้มอายุ มาใช้ห้องสมุดคือ ความสนใจในกิจกรรมและบริการของห้องสมุด และประชาชนจำนวนมากที่สุดคือ ร้อยละ 50.7 ร้อยละ 59.3 และร้อยละ 61.3 ของประชาชนในระดั้มอายุ 9 ถึง 18 ปี ระดั้มอายุ 19 ถึง 25 ปี และระดั้มอายุ 40 ปีขึ้นไป มาห้องสมุดเพื่ออ่านหนังสือและสิ่งพิมพ์ในห้องสมุด ในขณะที่จำนวนสูงสุดคือร้อยละ 66.7 ของประชาชนในระดั้มอายุ 26 ถึง 39 ปี มาห้องสมุดเพื่อยืมหนังสือที่สนใจ ไปอ่านที่บ้าน

4. ประชาชนจำนวนมากที่สุดคือ ร้อยละ 40.3 ร้อยละ 49.1 ร้อยละ 51.7 ของระดั้มอายุ 9 ถึง 18 ปี ระดั้มอายุ 19 ถึง 25 ปี และระดั้มอายุ 25 ถึง 32 ปี ต้องการใช้นั่งสื่อนวนิยาย ส่วนจำนวนสูงสุดคือร้อยละ 58.1 ของประชาชนในระดั้มอายุ 40 ปีขึ้นไป ต้องการใช้นั่งสือสารคดี และหนังสือวิชาการที่ประชาชนจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 45.8 ร้อยละ 46.9 ร้อยละ 32.5 และร้อยละ 48.4) ของทุกระดั้มอายุ ต้องการใช้คือ หนังสือหมวดความรู้ทั่วไป

5. หนังสือที่ประชาชนจำนวนมากที่สุดคือ ร้อยละ 36.8 และร้อยละ 39.2 ของ ระบุอายุ 9 ถึง 18 ปี และระบุอายุ 26 ถึง 39 ปี เห็นว่ามีประโยชน์มากที่สุด คือ หนังสือวิชาการ ในขณะที่จำนวนสูงสุดคือ ร้อยละ 42.9 และร้อยละ 54.8 ของประชาชน ในระบุอายุ 19 ถึง 25 ปี และระบุอายุ 40 ปีขึ้นไป เห็นว่า วารสารและหนังสือพิมพ์ มีประโยชน์มากที่สุด

6. สิ่งที่มีส่วนในการเลือกหนังสือของประชาชนจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 37.9 และร้อยละ 45.1) ของระบุอายุ 9 ถึง 18 ปี และระบุอายุ 40 ปีขึ้นไป คือ เนื้อหา ของหนังสือ ในขณะที่ประชาชนจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 40.4) ของระบุอายุ 19 ถึง 25 ปี เลือกหนังสืออ่านโดยดูจากชื่อผู้แต่ง และจำนวนสูงสุดคือ ร้อยละ 37.5 ของประชาชน ในระบุอายุ 40 ปีขึ้นไป เลือกโดยดูจากชื่อหนังสือ

7. ประชาชนจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 59.7 ร้อยละ 66.2 ร้อยละ 57.5 และร้อยละ 58.1) ของทุกระบุอายุหาหนังสือโดยเดินดูจากชั้นหนังสือโดยตรง

8. ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ ประชาชนในทุกระบุอายุ เห็นว่า การเดินทางมาซื้อของสะดวกมาก และอากาศในห้องสมุดก็ถ่ายเทดีมาก แต่ ความสะอาดของห้องน้ำในห้องสมุด ความชัดเจนของป้ายบอกทิศทางในห้องสมุด และความ กว้างขวางของห้องสมุด อยู่ในระบุปานกลางเท่านั้น ส่วนเรื่องเกี่ยวกับสัดส่วนของเนื้อที่ ห้องสมุด และการตกแต่งห้องสมุดนั้น ประชาชนในระบุอายุ 40 ปีขึ้นไปเห็นว่า ห้องสมุด จัดไว้ดีมาก ในขณะที่ประชาชนในระบุอายุอื่นเห็นว่า อยู่ในระบุปานกลาง ประชาชน ให้ความเห็นว่า ห้องสมุดมีเสียงรบกวนในระบุปานกลางและน้อย แต่มีแสงสว่างเหมาะสม และมีความสะอาดมากและปานกลาง

9. ทางด้านวัสดุอุปกรณ์ของห้องสมุด อันได้แก่ ความพอเพียงของโต๊ะและเก้าอี้ ชั้นวางวารสารและนิตยสาร แผนป้ายหรือคู่มือสำหรับจัดนิทรรศการ และตู้หรือชั้นสำหรับเก็บ เอกสาร และทางด้านการวารสารและหนังสือในห้องสมุด อันได้แก่ บริการทางวารสารของ ห้องสมุด หนังสือมีความเหมาะสมและตรงกับความต้องการของประชาชน และความเหมาะสม ของบัตรรายการในการช่วยค้นหาหนังสือในห้องสมุดนั้น ประชาชนให้ความเห็นว่า อยู่ใน ระบุปานกลาง นอกจากนี้ประชาชนทุกระบุอายุ ยกเว้นระบุอายุ 40 ปีขึ้นไปเห็นว่า

ความเป็นระเบียบของการจัดเรียงหนังสือบนชั้น และระบบการจัดหนังสือในห้องสมุด เพื่อให้
ความสะดวกในการค้นหาหนังสือ เป็นที่พอใจอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ประชาชนใน
ระดับอายุ 40 ปีขึ้นไป พอใจมาก ส่วนทางคานการเลือกหนังสือเข้าห้องสมุด ประชาชน
ในระดับอายุ 9 ถึง 18 ปี และระดับอายุ 19 ถึง 25 ปี เห็นว่า ประชาชนมีส่วนร่วมใน
เรื่องนี้ในระดับปานกลาง ในขณะที่ประชาชนในระดับอายุ 26 ถึง 39 ปี และระดับอายุ
40 ปีขึ้นไป เห็นว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในเรื่องนี้น้อย

10. ส่วนคานกฎเกณฑ์และการให้บริการของเจ้าหน้าที่ห้องสมุด อันได้แก่ ความ
เหมาะสมของกฎเกณฑ์และระเบียบการเป็นสมาชิกและการยืม ความเหมาะสมของเวลา
เปิดปิดห้องสมุด ความสะดวกในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ และความกระตือรือร้นของเจ้า-
หน้าที่ในการช่วยค้นหาหนังสือและให้บริการนั้น ประชาชนเห็นว่าอยู่ในระดับปานกลางและ
มาก

11. ประชาชนในระดับอายุ 19 ถึง 25 ปี พอใจบริการตอบคำถามในระดับ
ปานกลาง ในขณะที่ประชาชนในระดับอายุอื่น ๆ พอใจมาก ส่วนบริการยืม การจัด
นิทรรศการ จัดอภิปราย และจัดชั้นหนังสือใหม่ในห้องสมุดนั้น ประชาชนพอใจในระดับ
ปานกลาง

ประชาชนมีความพอใจในเรื่องการจัดทำรายชื่อหนังสือใหม่ การจัดรายการ
ตอบปัญหาในห้องสมุด การฉายภาพยนตร์ การจัดงานรื่นเริงสำหรับสมาชิก ในระดับ
ปานกลางและน้อย

12. ประชาชนในระดับอายุ 9 ถึง 18 ปี มีความพอใจการจัดเล่านิทานในระดับ
ปานกลาง ในขณะที่ประชาชนในระดับอายุ 19 ถึง 25 ปี และระดับอายุ 26 ถึง 39 ปี
พอใจน้อย และประชาชนในระดับอายุ 40 ปีขึ้นไป พอใจน้อยที่สุด

13. ห้องสมุดประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นห้องสมุดแห่งเดียวที่จัดทำคู่มือ
ช่วยค้นหาจากเอกสารในห้องสมุด และประชาชนพอใจบริการนี้ในระดับปานกลาง

14. ประชาชนต้องการบริการตอบคำถามมาก และต้องการบริการหนังสือจอง
การจัดชั้นหนังสือใหม่ และการจัดทำรายชื่อหนังสือใหม่ในระดับปานกลางและมาก ส่วน
บริการจัดทำคู่มือช่วยในการค้นหาจากเอกสาร และบริการห้องสมุดเคลื่อนที่นั้น ประชาชน

มีความต้องการในระดับปานกลาง และในขณะที่ประชาชนในระดับอายุ 9 ถึง 18 ปี ต้องการบริการยืมระหว่างห้องสมุดในระดับปานกลาง ประชาชนในระดับอายุอื่น ๆ มีความต้องการค่านี้น้อย

15. ประชาชนต้องการให้ห้องสมุดจัดปาฐกถาที่ให้ความรู้แก่ประชาชน จัดฉายภาพยนตร์เกี่ยวกับเรื่องที่น่าสนใจ จัดนิทรรศการในโอกาสที่เหมาะสม และจัดอภิปรายทางวิชาการมาก และต้องการให้จัดฉายภาพยนตร์ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพ การจัดอภิปรายในโอกาสที่เหมาะสม จัดรายการให้ความรู้และความบันเทิงทางวิทยุ จัดรายการตอบปัญหาในห้องสมุดในโอกาสพิเศษ จัดฉายภาพยนตร์เพื่อการบันเทิง จัดอภิปรายในหัวข้อที่เกี่ยวกับงานอาชีพ จัดวิจารณ์หนังสือ และจัดรายการให้ความรู้และความบันเทิงทางโทรทัศน์ ในระดับปานกลางและมาก

16. ประชาชนในระดับอายุ 40 ปีขึ้นไป ต้องการให้ห้องสมุดจัดการเล่านิทานมากที่สุด ในขณะที่ประชาชนในระดับอายุอื่น ๆ ต้องการให้จัดกิจกรรมนี้ในระดับปานกลางเท่านั้น ส่วนเรื่องการจัดแสดงหุ่นเพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการอ่าน การจัดกีฬาเพื่อส่งเสริมระหว่างสมาชิกห้องสมุดและบรรณารักษ์ ตลอดจนการจัดงานรื่นเริงสำหรับสมาชิกห้องสมุดเป็นครั้งคราวนั้น ประชาชนมีความต้องการในระดับปานกลาง

17. ประชาชนเห็นว่า ห้องสมุดเป็นสถานที่ให้ความรู้ดีมาก และประชาชนจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 52.6 ร้อยละ 62.9 และร้อยละ 54.2 ของทุกระดับอายุตามลำดับ ยกเว้นระดับอายุ 40 ปีขึ้นไป เห็นว่า ห้องสมุดควรร่วมมือกับบริการการศึกษาผู้ใหญ่ โดยการจัดเอกสารช่วยการคนควาเกี่ยวกับเรื่องที่มีการเรียนในโรงเรียนการศึกษาผู้ใหญ่ ส่วนประชาชนจำนวนมากที่สุดคือ ร้อยละ 51.6 ของระดับอายุ 40 ปีขึ้นไป เห็นว่า ห้องสมุดควรจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของบริการการศึกษาผู้ใหญ่

ในการอภิปรายผลการวิจัยและการเสนอแนะต่อไปนี้ ผู้วิจัยจะใช้มาตรฐานของห้องสมุดประชาชนซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ใน พ.ศ. 2508¹ เป็นหลักในการพิจารณา

¹ ศึกษาคณนวก . . . หน้า 196.

อภิปรายผล

1. จากการวิจัยของมอริส เอ. เกลฟแมน (Morris A. Gelfand) เกี่ยวกับสภาพของสมุดประชาชนในประเทศไทย พ.ศ. 2505 นั้น มอริส เอ. เกลฟแมน ได้เสนอแนะให้ของสมุดประชาชนจัดหาหนังสือและนิตยสารที่ทันต่อเหตุการณ์เข้าของสมุดให้มากยิ่งขึ้น และเสนอให้มีการจัดตั้งของสมุดประชาชนตัวอย่างในกรุงเทพฯ เพื่อให้บริการที่ดีเลิศเป็นตัวอย่างแก่ของสมุดประชาชนอื่น ๆ² ในการวิจัยเรื่อง "การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อบริการของสมุดประชาชนระดับจังหวัด สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในภาคใต้ของประเทศไทย" พบว่า ปัจจุบันของสมุดประชาชนยังไม่สามารถปฏิบัติตามข้อเสนอแนะดังกล่าวได้ เพราะกองการศึกษาผู้ใหญ่ซึ่งรับผิดชอบเรื่องของสมุดประชาชนโดยตรง ยังขาดงบประมาณที่จะนำมาดำเนินการ จะเห็นได้จากงบประมาณ พ.ศ. 2518 กองการศึกษาผู้ใหญ่ได้รับงบประมาณในการดำเนินงานเพียง 82.32 ล้านบาท หรือร้อยละ 0.81 ของงบประมาณรายจ่ายค่านาการศึกษาเท่านั้น³ แต่กองการศึกษาผู้ใหญ่จะต้องดูแลของสมุดประชาชนทั่วประเทศ ทั้งของสมุดประชาชนจังหวัด อำเภอ ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน และของสมุดเคลื่อนที่ นอกจากนี้ยังต้องแบ่งเงินงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่อใช้ในการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญและสายอาชีพด้วย⁴ ดังนั้นของสมุดประชาชนแต่ละแห่งจึงได้รับงบประมาณน้อยมาก จากการสำรวจรายชื่อของของสมุดประชาชนจังหวัดใน พ.ศ. 2518 ปรากฏว่ามีของสมุดประชาชนเพียง 5 แห่งเท่านั้นที่ได้รับงบประมาณมากกว่าที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน ส่วนของสมุดประชาชนอีก 10 แห่งได้รับงบประมาณน้อยกว่าที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน และมี

²Morris A. Gelfand, The National Library and Library Development and Training in Thailand (Bangkok: UNESCO, 1962), p. 27.

³กรมสามัญศึกษา, การศึกษายุใหญ่ (พระนคร, 2518), หน้า 43.

⁴กรมสามัญศึกษา, เรื่องได้มกัณ, หน้า 52.

ห้องสมุดประชาชน 6 แห่งที่ได้รับงบประมาณเพียง 3,000 บาทเท่านั้น ซึ่งทำให้ห้องสมุดประชาชนเหล่านี้ซื้อหนังสือเข้าห้องสมุดได้น้อย ไม่พอเพียงที่จะให้บริการแก่ประชาชน ดังจะเห็นได้จากรายงานการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนประจำปีงบประมาณ 2518 ว่า ในเมืองประมาณนี้มีห้องสมุดประชาชนจังหวัดยะลาเพียงจังหวัดเดียวเท่านั้นที่สามารถซื้อหนังสือเพิ่มขึ้นได้มากกว่าที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน⁵ ดังนั้นบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนแต่ละแห่งจึงต้องหาทางแก้ไขปัญหานี้ ด้วยการขอบริจาคจากประชาชน พ่อค้า คหบดี และองค์กรทางร้านต่าง ๆ ในท้องถิ่นบาง เก็บค่าบำรุงจากสมาชิกบ้าง และเก็บค่าปรับหนังสือที่คืนเกินกำหนดบ้าง แลวนำมาซื้อหนังสือพิมพ์หรือวัสดุซ่อมหนังสือ เช่น ห้องสมุดประชาชนจังหวัดศรีสะเกษได้รับบริจาคครุภัณฑ์ทั้งหมดรวมทั้งค่าซ่อมแซมวัสดุต่าง ๆ ในห้องสมุดและค่าน้ำค่าไฟของห้องสมุดจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด⁶ และจากการสำรวจสภาพของห้องสมุดประชาชนในภาคใต้ของประเทศไทยปรากฏว่า ห้องสมุดประชาชนบางแห่งได้รับเงินค่าบำรุงจากสมาชิกมากกว่าเงินงบประมาณที่ห้องสมุดได้รับจากกองการศึกษาผู้ใหญ่ เช่น ห้องสมุดประชาชนจังหวัดระนอง และบางแห่งก็ได้รับเงินจากการบริจาคมากกว่าเงินงบประมาณประจำปี เช่น ห้องสมุดประชาชนจังหวัดภูเก็ต ห้องสมุดประชาชนจังหวัดสตูล จะเห็นได้ว่า รายได้ของห้องสมุดจะไม่แน่นอนเพราะมีใ้ค้ขึ้นอยู่กับงบประมาณที่กองการศึกษาผู้ใหญ่จัดสรรให้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังคงขึ้นอยู่กับความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่นและความสามารถในการดำเนินงานของบรรณารักษ์ที่จะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เห็นถึงความสำคัญของบริการของห้องสมุดประชาชนด้วย

⁵กองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา, รายงานการดำเนินงานห้องสมุดประชาชน พ.ศ. 2518 (อัครสำเนา).

⁶สัมภาษณ์ ดาวร เขียวคลีทอง บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนจังหวัดศรีสะเกษ
21 พฤศจิกายน 2518.

ส่วนที่ มอริส เอ. เกลฟแมน ได้เสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาบรรณารักษ์ไว้ว่า ให้สนับสนุนให้บรรณารักษ์เลื่อนชั้นได้สูงขึ้นเรื่อยๆ ⁷ นั้น กระทรวงศึกษาธิการได้พยายามยกฐานะของบรรณารักษ์ให้สูงขึ้นโดยประกาศยกฐานะห้องสมุดประชาชนขึ้นเป็นสถานศึกษาเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2516 ⁸ และได้มอบให้กองการศึกษาผู้ใหญ่ดำเนินเรื่องเสนอขอให้บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนมีตำแหน่งเป็นครู ซึ่งจะทำให้บรรณารักษ์มีโอกาสเลื่อนชั้นขึ้นไปได้เรื่อยๆ เช่นเดียวกับครู แต่การดำเนินเรื่องเสนอขอให้บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนมีตำแหน่งเป็นครูนี้ ครูสภายังไม่ยอมรับรองเพราะถือว่าบรรณารักษ์มิได้ทำการสอนเช่นครู ขณะเดียวกันแม้ว่าในพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 จะได้พยายามปรับปรุงฐานะของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนโดยกำหนดตำแหน่งบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนให้เป็นตำแหน่งเจ้าหน้าที่ห้องสมุด แต่อย่างไรก็ตาม ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ห้องสมุดเริ่มตั้งแต่เจ้าหน้าที่ห้องสมุดระดับ 1 ถึงระดับ 3 ⁹ เท่านั้น ซึ่งทำให้บรรณารักษ์ไม่มีกำลังใจในการทำงาน และเป็นเหตุให้ไม่สามารถบรรจุที่มีคุณวุฒิสูงมาทำงานห้องสมุดประชาชนได้ ทั้งนี้พบจากการสำรวจว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนในภาคนี้มีวุฒิการศึกษาสูงสุดเพียงพิเศษมัธยมเท่านั้น ไม่มีบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนแห่งใดเลยที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานแล้วจะเห็นได้ว่า มีบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนจังหวัดสุโขทัยเพียงแห่งเดียวเท่านั้นที่มีคุณวุฒิตรงตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน ส่วนบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนอีก 14 แห่งมีคุณวุฒิต่ำกว่าที่กำหนดไว้

2. เป็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับ การวิจัยของ ดร. แฟรนซิส แลนเดอร์ สเปน (Frances Lander Spain) ใน พ.ศ. 2508 การวิจัยของยอร์ช ชานด์เลอร์ (George Chandler)

⁷Gelfand, op. cit., p. 28.

⁸"ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องตั้งสถานศึกษา" คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 19 ธันวาคม 2516

⁹สัมภาษณ์ วีระ ไชยธรรม นักวิเคราะห์ตำแหน่งข้าราชการพลเรือน 12 พฤษภาคม 2519.

พ.ศ. 2513 และงานวิจัยของสมบุรณ์ ภูหล้า ในงานที่เกี่ยวกับห้องสมุดประชาชนในประเทศไทยนั้น ล้วนแต่มุ่งถึงปัญหาของห้องสมุดประชาชนที่ไม่แตกต่างกัน คือ ห้องสมุดประชาชนมีปัญหาความงบประมาณ อาคาร ครุภัณฑ์ บุคลากร และหนังสือและสิ่งพิมพ์ และจากการสำรวจในครั้งนี้ ผู้วิจัยก็ได้พบว่า ห้องสมุดประชาชนในปัจจุบันยังคงประสบปัญหาเหล่านั้นดังปรากฏว่า ในภาคใต้ของประเทศไทยมีห้องสมุดประชาชน 12 แห่งประสบปัญหาความ

งบประมาณ 8 แห่งประสบปัญหาความอาคาร ครุภัณฑ์ และบุคลากร และ 9 แห่งประสบปัญหาความหนังสือและสิ่งพิมพ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าห้องสมุดประชาชนยังไม่สามารถจะขจัดปัญหาเหล่านี้ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการให้บริการและจัดกิจกรรมของห้องสมุดให้หมดสิ้นไปได้ กองการศึกษายุใหญ่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบงานห้องสมุดประชาชนโดยตรง ได้วางแผนจัดตั้งศูนย์การศึกษาประชาชน (Life Long Education Center) ขึ้น ศูนย์ศึกษาประชาชนนี้จะอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในด้านความรู้และความบันเทิงของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นอย่างแท้จริง ซึ่งกองการศึกษาผู้ใหญ่คาดว่า ศูนย์การศึกษาประชาชนจะช่วยขจัดปัญหาของห้องสมุดประชาชนได้ทุกด้าน หากสามารถกระทำตามแผนที่วางไว้สำเร็จ กล่าวคือ ห้องสมุดประชาชนจังหวัดใดมีอาคารอยู่ในเนื้อที่ไม่ถึงตามที่กำหนดไว้ คือไม่น้อยกว่า 5 ไร่ ก็ถือว่าไม่เหมาะสมที่จะขยายเป็นศูนย์การศึกษาตลอดชีวิตได้ ก็จะทำที่ใหม่ในจังหวัดเพื่อสร้าง และถ้าอาคารห้องสมุดของจังหวัดนั้นไม่ไคมาตราบฐานก็จะสร้างอาคารใหม่ให้รวมอยู่ในศูนย์การศึกษาประชาชน และให้ห้องสมุดประชาชนมีฐานะเป็นหน่วยงานหนึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าศูนย์การศึกษาประทัง¹⁰ แต่ผู้วิจัยเห็นว่า ศูนย์การศึกษาประชาชนนี้ไม่อาจจะช่วยขจัดปัญหาต่างๆ ของห้องสมุดประชาชนได้อย่างแท้จริง เพราะการจัดตั้งหน่วยงานใหม่มาเป็นผู้ควบคุมการดำเนินงานของห้องสมุดประชาชนนั้น จะทำให้ห้องสมุดประชาชนถูกลดความสำคัญลงอีก

3. จากการสำรวจสภาพห้องสมุดประชาชนในภาคใต้ของประเทศไทยปรากฏว่า ถึงแม้ว่าห้องสมุดประชาชนจังหวัดทุกแห่งในภาคนี้จะมีอาคารเป็นอาคารเอกเทศ แต่ก็มี

¹⁰ สัมภาษณ์ โกวิท วรพิพัฒน์ ผู้อำนวยการกองการศึกษายุใหญ่ 14 เมษายน

อาคารที่ถูกต้องตามมาตรฐานเพียง 7 แห่งเท่านั้น หอสมุดประชาชนอีก 8 แห่งยังประสบปัญหาอาคารดังนี้ หอสมุดประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราชของปิดทำการทุกครั้งที่ทางจังหวัดจัดงาน¹¹ หอสมุดประชาชนจังหวัดนครราชสีมาตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมคืออยู่ใกล้โรงภาพยนตร์และร้านค้า ทำให้มีเสียงรบกวนอยู่เสมอ หอสมุดประชาชนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีอาคารคับแคบและไม่เหมาะสมที่จะเป็นหอสมุด หอสมุดประชาชนจังหวัดพังงาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม คืออยู่ในเขตสนามเด็กเล่นซึ่งมีเสียงดังรบกวนผู้ใช้หอสมุด หอสมุดประชาชนจังหวัดพัทลุงมีสถานที่คับแคบและนำท่วมหอสมุดทุกครั้งที่ผ่านมา¹² หอสมุดประชาชนจังหวัดภูเก็ตมีสถานที่คับแคบและอากาศถ่ายเทไม่สะดวก หอสมุดประชาชนจังหวัดระนองมีสภาพทรุดโทรมมาก และหอสมุดประชาชนจังหวัดสงขลามีสถานที่คับแคบ ปัญหาเหล่านี้ทำให้หอสมุดไม่สามารถให้บริการและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้ อย่างเต็มที่

แต่จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสภาพหอสมุดปรากฏว่าประชาชนมีความเห็นว่า สภาพโดยทั่วไปของหอสมุดมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นในเรื่องการเดินทางมาใช้บริการหอสมุด และการถ่ายเทอากาศในหอสมุด ซึ่งประชาชนให้ความเห็นว่าเดินทางมาได้สะดวกมากและอากาศในหอสมุดถ่ายเทดีมาก ทั้ง ๆ ที่หอสมุดประชาชนในภาคนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับอาคารและสภาพหอสมุดอยู่มาก ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งนี้เป็นเพราะว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสใช้หอสมุดประชาชนที่ดีกว่าในแห่งอื่น ๆ จึงไม่เกิดความรู้สึกเปรียบเทียบ คิดว่าเท่าที่เป็นอยู่เหมาะสมแล้ว

4. ในคานครุภัณฑ์ จากการสำรวจปรากฏว่า ยังไม่มีหอสมุดประชาชนจังหวัดใดในภาคใต้ของประเทศไทยที่มีครุภัณฑ์ รมตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน คือไม่มีหอสมุด

¹¹สัมภาษณ์ ชาว วชิรานนท์ บรรณารักษ์หอสมุดประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช 27 พฤศจิกายน 2518.

¹²สัมภาษณ์ พัน ทิพย์รอด บรรณารักษ์หอสมุดประชาชนจังหวัดพัทลุง 26 พฤศจิกายน 2518.

ประชาชนแห่งใดมีเครื่องบันทึกเสียง คู่มือหนังสือ โตะ และเก้าอี้สำหรับเด็ก หองสมุดประชาชนจังหวัด 4 แห่งมีตู้และชั้นหนังสือน้อยกว่าที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน 11 แห่งมีเก้าอี้และป้ายจัดนิทรรศการน้อยกว่าที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน 9 แห่งมีตู้บัตรรายการน้อยกว่าที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน 12 แห่งมีเคาเตอร์หรือโต๊ะรับส่งหนังสือน้อยกว่าที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน และ 10 แห่งยังไม่มีพิมพ์ดีด การที่หองสมุดขาดครุภัณฑ์ต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ทำให้หองสมุดไม่สามารถจัดบริการให้ดีที่สุดควร เช่น การที่หองสมุดขาดพิมพ์ดีดทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับงานคานเทคนิคมาก เพราะบรรณารักษ์ต้องไปใช้พิมพ์ดีดของหน่วยงานอื่น เช่น บรรณารักษ์หองสมุดประชาชนจังหวัดพังงาต้องไปใช้พิมพ์ดีดของหน่วยศึกษานิเทศก์ในการพิมพ์รายการ¹³ และไปในเวลาทำการของหองสมุด ทำให้หองสมุดขาดผู้ที่คอยให้บริการแก่ผู้ใช้หองสมุด¹⁴ บรรณารักษ์หองสมุดประชาชนบางแห่งจึงแก้ปัญหาด้วยการเขียนบัตรรายการ เช่น หองสมุดประชาชนจังหวัดระนอง แต่อย่างไรก็ตาม ประชาชนทุกระดับอายุเห็นว่า ครุภัณฑ์เท่าที่มีอยู่ในหองสมุดในขณะนี้มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

5. เกี่ยวกับหนังสือและสิ่งพิมพ์ จากการสำรวจปรากฏว่า หองสมุดประชาชนจังหวัดในภาคใต้ของประเทศไทย มีหนังสือภาษาไทยมากกว่าสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ มีหองสมุดประชาชนในภาคนี้ 7 แห่งที่มีหนังสือและสิ่งพิมพ์น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน และเป็นที่น่าสังเกตว่า ในบรรดาหองสมุดประชาชนของสี่จังหวัดภาคใต้ อันได้แก่ จังหวัดสตูล จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดยะลา ซึ่งมีชาวไทยมุสลิมอยู่มากนั้น มีหองสมุดประชาชนจังหวัดสตูลเพียงแห่งเดียวเท่านั้นที่มีหนังสือภาษามลายูไว้บริการแก่ผู้อ่าน

นอกจากนี้ ในการเลือกหนังสือเข้าหองสมุด บรรณารักษ์หองสมุดประชาชนส่วนใหญ่ 9 แห่งจะพิจารณาจากรายชื่อหนังสือที่ประชาชนเสนอไปด้วย แต่เมื่อสำรวจจากความคิดเห็น

¹³ สัมภาษณ์ สาลี แซ่ฮุย บรรณารักษ์หองสมุดประชาชนจังหวัดพังงา 23 พฤศจิกายน 2518.

¹⁴ สัมภาษณ์ ร่วมศักดิ์ ศักดิ์แก้ว ศึกษาธิการจังหวัดพังงา 23 พฤศจิกายน 2518.

ของประชาชนปรากฏว่า โดยเฉลี่ยแล้วประชาชนเห็นว่าได้มีส่วนร่วมในการเลือกซื้อหนังสือในระดับปานกลางและน้อย และมีความพอใจในหนังสือของห้องสมุดในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าบรรณารักษ์เลือกหนังสือโดยพิจารณาจากรายชื่อที่ประชาชนเสนอไปช่วย จึงไม่เสนอรายชื่อหนังสือที่ต้องการแก่บรรณารักษ์ ทำให้บรรณารักษ์ไม่ทราบว่าประชาชนส่วนใหญ่ต้องการหนังสือเล่มใดบ้าง

เป็นที่น่าสังเกตว่า ประชาชนจำนวนสูงสุดของทุกระดับอายุหาหนังสืออ่านด้วยการศึกษาจากชั้นหนังสือ มีประชาชนจำนวนน้อยที่สุดของทุกระดับอายุหาหนังสือโดยดูจากบัตรรายการ ทั้งนี้เนื่องมาจากห้องสมุดประชาชนในภาคใต้ของประเทศไทยยังทำบัตรรายการได้ไม่สมบูรณ์ และมีห้องสมุด 5 แห่งที่ยังไม่ได้ทำบัตรรายการเลย ทำให้ประชาชนไม่อาจใช้บัตรรายการในการค้นหาหนังสือที่ต้องการได้อย่างสะดวก นอกจากนี้ ประชาชนผู้ใช้ห้องสมุดอาจไม่เข้าใจวิธีใช้บัตรรายการ หรืออาจจะใช้หนังสือประเภทใดประเภทหนึ่งเป็นประจำจนสามารถไปหาหนังสือจากชั้นใดชั้นที่โดยไม่ต้องใช้บัตรรายการ บางครั้งผู้ใช้ห้องสมุดอาจไม่มีวัตถุประสงค์ในการอ่านที่แน่นอนจึงเดินหาไปตามชั้นหนังสือจนกว่าจะได้หนังสือที่ตรงกับรสนิยม

6. ในด้านระเบียบกฎเกณฑ์การเป็นสมาชิกและการยืม จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนปรากฏว่า โดยเฉลี่ยแล้วประชาชนพอใจในเรื่องนี้มาก แต่ในขณะเดียวกันประชาชนก็ต้องการให้ขยายเวลายืมให้นานกว่าเดิมและให้ยืมหนังสือได้มากกว่าเดิม เป็นที่น่าสังเกตว่า ประชาชนผู้ใช้ห้องสมุดทุกแห่งได้เสนอแนะให้บรรณารักษ์กำหนดระเบียบการยืมที่แน่นอนและประกาศใหญ่ให้ห้องสมุดทราบโดยทั่วกัน ซึ่งแสดงว่าผู้ใช้ห้องสมุดไม่ทราบระเบียบการยืมของห้องสมุด ทำให้ไม่ได้รับความสะดวกในการยืมเท่าที่ควร

7. บุคลากร จากการสำรวจพบว่า ยังไม่มีห้องสมุดประชาชนจังหวัดใดในภาคใต้ของประเทศไทยมีบุคลากรครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน ดังจะเห็นว่า ห้องสมุดประชาชนจำนวน 12 แห่ง มีเพียงบรรณารักษ์ 1 คน และภารโรง 1 คนเท่านั้น ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ห้องสมุดประชาชนไม่สามารถให้บริการและจัดกิจกรรมได้อย่างครบถ้วน อย่างไรก็ตาม เมื่อได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนได้พบว่า โดยเฉลี่ยแล้วประชาชนทุกระดับอายุได้รับความสะดวกในการติดต่อบรรณารักษ์มาก และพอใจในการให้บริการ

ของบรรณารักษ์มาก ประชาชนระดับอายุ 26 ถึง 39 ปี และระดับอายุ 40 ปีขึ้นไปเห็นว่า บรรณารักษ์มีความกระตือรือร้นมากในการช่วยค้นหาหนังสือ แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าห้องสมุดประชาชนแต่ละแห่งจะมีบุคลากรไม่เพียงพอ แต่บุคลากรที่มีอยู่ก็ได้พยายามปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ และเป็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับ บรรณารักษ์ที่มีความสามารถ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีความตั้งใจในการทำงานจะช่วยให้ห้องสมุดประชาชนเจริญก้าวหน้า ได้รับความสนใจ ความร่วมมือ และความช่วยเหลือจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น เช่น ห้องสมุดประชาชนจังหวัดภูเก็ต ได้รับงบประมาณเพียง 3,000 บาท แต่บรรณารักษ์สามารถหาเงินได้จากการขอบริจาคถึง 5,510 บาท ห้องสมุดประชาชนจังหวัดสตูลได้รับงบประมาณ 3,000 บาท แต่ได้รับเงินบริจาคถึง 7,668 บาท ห้องสมุดประชาชนจังหวัดพัทลุงสามารถซื้อหนังสือเข้าห้องสมุดจากเงินงบประมาณ 50 เล่ม แต่ได้รับหนังสือจากการบริจาคถึง 264 เล่ม ห้องสมุดประชาชนจังหวัดสตูลซื้อหนังสือได้ 95 เล่ม ได้รับบริจาค 88 เล่ม¹⁵ ห้องสมุดประชาชนจังหวัดพัทลุงได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนประจำจังหวัดจันท์นักเรียนมาช่วยซ่อมหนังสือ¹⁶ นอกจากนี้ จากการสำรวจบริการและกิจกรรมของห้องสมุดยังปรากฏว่า ห้องสมุดประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งมีบุคลากรคือบรรณารักษ์เพียงคนเดียว เท่านั้นยังสามารถจัดบริการต่าง ๆ นอกจากบริการยืมได้อีก 3 ประเภท คือ การทำรายชื่อหนังสือใหม่ บริการทำคู่มือช่วยในการค้นหาจากเอกสาร และบริการตอบคำถาม ในขณะที่ห้องสมุดประชาชนบางแห่งซึ่งมีบรรณารักษ์ 1 คน ผู้ช่วยบรรณารักษ์ 1 คน และภารโรง 1 คน จัดบริการได้น้อยกว่าห้องสมุดประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมของห้องสมุดจะดีหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับความสามารถส่วนบุคคลของบรรณารักษ์ด้วย

8. จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในภาคใต้ของประเทศไทยปรากฏว่า โดยเฉลี่ยแล้วประชาชนทุกระดับอายุเห็นพ้องกันว่า ห้องสมุดเป็นสถานที่ให้ความรู้ดีมาก ซึ่ง

¹⁵ กองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา, รายงานการดำเนินงานห้องสมุดประชาชน พ.ศ. 2518 (อัครสำเนา)

¹⁶ สัมภาษณ์ ณ ทิพย์รอด บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนจังหวัดพัทลุง 26 พฤศจิกายน 2518.

แสดงว่า ประชาชนได้เห็นถึงความสำคัญของห้องสมุดประชาชน และเกิดความสนใจบริการ และกิจกรรมของห้องสมุด อันเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ประชาชนมาใช้ห้องสมุด จากการสำรวจ แรงจูงใจที่ทำให้ประชาชนมาใช้ห้องสมุด ปรากฏว่าไคผลที่สอดคล้องกับผลการวิจัยข้างต้น คือ ประชาชนจำนวนสูงสุดร้อยละ 46.0 ร้อยละ 51.3 ร้อยละ 59.2 และร้อยละ 71.0 ของทุกระดับอายุตามลำดับ มาห้องสมุดเพราะสนใจบริการและกิจกรรมของห้องสมุด และเป็นที่น่าสนใจกว่า ประชาชนในระดัอายุ 9 ถึง 18 ปีมาใช้ห้องสมุดเพราะเพื่อนหรือ คนอื่นชักชวนมา (ร้อยละ 15.2) มากกว่ามาเพราะครูหรืออาจารย์แนะนำให้มา (ร้อยละ 13.4) ทั้ง ๆ ที่ประชาชนในระดัอายุนี้ส่วนใหญ่ยังเป็นนักเรียนและนักศึกษา ในขณะที่เดียวกัน ผู้ที่มีอาชีพครูมาใช้ห้องสมุดประชาชนน้อยมาก คือมาเพียงร้อยละ 2.8 ของผู้ตอบแบบ สอบถามทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีผู้เสนอให้ห้องสมุดประชาชนร่วมมือกับโรงเรียนในการจัด บริการและกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ห้องสมุดประชาชนยังมีความร่วมมือกับ โรงเรียนน้อย นอกจากนั้นประชาชนจำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 3.3 ของผู้มีอายุ 9 ถึง 18 ปี มาใช้ห้องสมุดเพราะการประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ของห้องสมุด ยังไม่กว้างขวางพอ และจากผลการสำรวจวิธีการประชาสัมพันธ์ของห้องสมุดปรากฏว่า ห้องสมุดประชาชนจำนวน 7 แห่ง ทำการประชาสัมพันธ์โดยการติดประกาศไว้ที่ห้องสมุด เพียงอย่างเดียว และห้องสมุดประชาชน 3 แห่งไม่ได้ทำการประชาสัมพันธ์เลย และเป็นที่น่าสนใจกว่า ห้องสมุดประชาชนจังหวัดกระบี่ทำการประชาสัมพันธ์หลายวิธีที่สุดแต่กลับไม่มี ผู้ใช้ห้องสมุดคนใดมาห้องสมุดเพราะการประชาสัมพันธ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การประชาสัมพันธ์ที่จัดขึ้นนั้นยังไม่สามารถจูงใจประชาชนได้

9. จากการสำรวจสภาพการมาใช้ห้องสมุด ปรากฏว่า ผู้มีอายุ 9 ถึง 18 ปี มาใช้ห้องสมุดประชาชนคิดเป็นร้อยละ 51.6 ซึ่งมากกว่าประชาชนในระดัอายุอื่น ๆ และ นักเรียนนักศึกษาเป็นผู้มาใช้ห้องสมุดมากกว่าผู้ที่มีอาชีพอื่น ๆ คือ ร้อยละ 59.6 ของ ประชาชนที่ใช้ห้องสมุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนต้องการค้นคว้า ทางคานวิชาการในห้องสมุดประชาชนเพื่อประกอบการเรียนของตนด้วย เนื่องจากในภาคใต้ ของประเทศไทยมีแหล่งค้นคว้าอื่น ๆ นอกจากห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดโรงเรียนน้อย บางจังหวัดก็ไม่มีเลย นอกจากนั้นผู้ที่มีอายุ 9 ถึง 18 ปี และนักเรียนนักศึกษาส่วนมาก

เตรียมทุน และเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้เวลาในการจัดเตรียมมาก หอสมุดประชาชนจังหวัด
ในภาคใต้ซึ่งมีปัญหาทั้งทางด้านกำลังเงินและกำลังคนอยู่จึงมีอาจจะจัดกิจกรรมนี้ขึ้นได้

จากการสำรวจถึงจำนวนประเภทของบริการและกิจกรรมที่หอสมุดประชาชน
แต่ละแห่งจัดขึ้น ปรากฏว่าหอสมุดประชาชนจังหวัดที่จัดบริการมากที่สุดถึง 6 ประเภท คือ
หอสมุดประชาชนจังหวัดกระบี่ ตรัง และปัตตานี การที่หอสมุดประชาชนทั้ง 3 แห่งนี้
จัดบริการและกิจกรรมได้มากที่สุดทั้ง ๆ ที่ยังมีบุคลากรไม่ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้
ในมาตรฐาน เพราะมีอาคารสถานที่เหมาะสมแก่การจัดบริการและได้รับความร่วมมือจาก
ทางจังหวัดมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดปัตตานีได้รับความร่วมมือ และความช่วยเหลือ
จากหน่วยศึกษาธิการจังหวัดอย่างมาก 17

จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนปรากฏว่า ประชาชนทุกระดับอายุมี
ความพอใจในการจัดฉายภาพยนตร์และปาฐกถาน้อย และพอใจบริการตอบคำถาม การจัด
นิทรรศการและการอภิปรายในระดับปานกลาง แต่ต้องการให้หอสมุดจัดบริการและกิจกรรม
ทั้ง 5 ประเภทมาก แสดงให้เห็นว่า หอสมุดยังจัดกิจกรรมเหล่านี้ได้ไม่ตรงกับความ
ต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. จากการวิจัยพบว่า หอสมุดประชาชนในภาคใต้ของประเทศไทยยังให้บริการ
ได้ไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนหลายประการ ทั้งนี้เพราะหอสมุดยังมีปัญหาทาง
ด้าน อาคารสถานที่ งบประมาณ บุคลากร หนังสือและสิ่งพิมพ์ และบริการ ผู้วิจัยจึงขอ
เสนอแนะวิธีแก้ปัญหาดังนี้

1.1 ทางด้านอาคารสถานที่ จากการวิจัยพบว่า ปัจจุบันหอสมุดประชาชน
8 แห่งยังมีอาคารที่ไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการให้บริการและจัดกิจกรรมต่าง ๆ
ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้กองการศึกษาผู้ใหญ่ เสนอของบประมาณในการสร้างอาคาร

ห้องสมุดต่อไปนี้เป็นจากสำนักงบประมาณแห่งชาติ อาคารขนาดกลางสำหรับห้องสมุดประชาชน จังหวัดระนอง อาคารขนาดใหญ่สำหรับห้องสมุดประชาชนจังหวัดภูเก็ต ประจวบคีรีขันธ์ และสงขลา ส่วนห้องสมุดประชาชนจังหวัดกันทรวิชัยนั้น กองการศึกษาผู้ใหญ่ควรจะมีมือกับจังหวัดจัดหาสถานที่สำหรับสร้างอาคารห้องสมุดใหม่ สำหรับห้องสมุดประชาชนจังหวัดพังงาอาคารใหม่กำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินการสร้าง¹⁸ ส่วนห้องสมุดประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราชและพัทลุงจะได้อาคารใหม่ใน พ.ศ. 2522¹⁹ ในการจัดสรรงบประมาณสร้างอาคารห้องสมุดประชาชน กองการศึกษาผู้ใหญ่จะพิจารณาจากจำนวนเงินที่ทางจังหวัดจัดมาสมทบ²⁰ แต่ผู้วิจัยเห็นว่า ในการจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างห้องสมุด กองการศึกษาผู้ใหญ่ควรพิจารณาจากความจำเป็นและสภาพของห้องสมุด มากกว่าจะพิจารณาจากเงินสมทบ เพราะบางจังหวัด เช่น จังหวัดพัทลุงเป็นจังหวัดที่ไม่มั่งคั่ง ไม่สามารถจัดหาเงินมาสมทบได้มากพอ เมื่อมีจังหวัดอื่นจัดหาเงินสมทบได้มากกว่า จังหวัดนั้นก็ได้รับอนุมัติให้จัดสร้างอาคารห้องสมุดขึ้นก่อนทั้ง ๆ ที่มีความจำเป็นน้อยกว่า

1.2 คำนงงบประมาณ จากการวิจัยพบว่า ห้องสมุดประชาชนในภาคใต้ 10 แห่งได้รับงบประมาณน้อยกว่าที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน ซึ่งทำให้ไม่สามารถซื้อหนังสือ สิ่งพิมพ์ได้เพียงพอ และทำให้ไม่สามารถจัดบริการและกิจกรรมได้ครบถ้วน ผู้วิจัยขอเสนอให้สำนักงบประมาณจัดสรรงบประมาณให้ห้องสมุดแต่ละแห่งเพิ่มขึ้น ในการของบประมาณเพิ่มขึ้นนี้ บรรณารักษ์จะต้องเขียนคำชี้แจงความจำเป็นในการของบประมาณเพิ่ม โดยระบุรายละเอียดต่าง ๆ ได้แก่ จำนวนผู้ใช้ห้องสมุด ครุภัณฑ์ หนังสือ สิ่งพิมพ์ บริการและกิจกรรมที่ห้องสมุดจัดขึ้น ค่าใช้จ่ายในการจัดบริการและกิจกรรมเหล่านั้น รวมทั้งเสนอ

¹⁸สัมภาษณ์ ทนง จิโรจน์กุล ประธานสภาจังหวัดพังงา 7 พฤษภาคม 2519.

¹⁹สัมภาษณ์ พิมพ์ จิตต์หมั่น ผู้อำนวยการกองวิเคราะห์ สำนักงบประมาณ 14 พฤษภาคม 2519.

²⁰สัมภาษณ์ โกวิท วรพัฒน์ ผู้อำนวยการกองการศึกษาผู้ใหญ่ 14 เมษายน 2519.

โครงการที่จัดบริการและกิจกรรมเพิ่มขึ้น แล้วเสนอคำชี้แจงนี้ผ่านกองการศึกษาผู้ใหญ่ให้
สำนักงานประมาณเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณเพิ่มให้แก่ห้องสมุด

1.3 คำนมูลากร จากการวิจัยพบว่า ห้องสมุดประชาชนทุกแห่งในภาคนี้
ยังมีมูลากรน้อยกว่าที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ปัญหาในค่านนี้ ผู้วิจัย
จึงขอเสนอแนะดังนี้คือ

1.3.1 สำนักงานข้าราชการพลเรือนควรตั้งอัคราบุคลากรสำหรับ
ห้องสมุดประชาชนเพิ่มขึ้น และเปิดสอบบรรจุเจ้าหน้าที่ห้องสมุดสำหรับห้องสมุดประชาชน
ต่าง ๆ ที่ยังมีจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่ได้มาตรฐาน

1.3.2 สำนักงานประมาณควรมติให้มีตำแหน่งลูกจ้างชั่วคราวสำหรับ
ห้องสมุดประชาชนที่ยังมีมูลากรไม่พอเพียง ในกรณีที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการ
พลเรือนไม่สามารถจะตั้งอัคราเจ้าหน้าที่ห้องสมุดเพิ่มแก่ห้องสมุดประชาชนแห่งนั้นได้ ทั้งนี้
บรรณาธิการของห้องสมุดประชาชนแห่งนั้นจะต้องเขียนคำชี้แจงอย่างละเอียดส่งมายังกอง
การศึกษาผู้ใหญ่ว่า ปัจจุบันห้องสมุดแห่งนั้นมีจำนวนบุคลากรเท่าไร มีจำนวนผู้ใช้ห้องสมุด
เพิ่มขึ้นเท่าไร ห้องสมุดจัดบริการและกิจกรรมประเภทใค่าง และให้ระบุควยว่าจำเป้น
ต้องมีมูลากรเพิ่มขึ้นเท่าไร กองการศึกษาผู้ใหญ่จะนำคำชี้แจงนี้เสนอผ่านกรมสามัญมายัง
สำนักงานประมาณเพื่อพิจารณาจัดสรรงบประมาณเพื่อจ้างลูกจ้างชั่วคราวสำหรับห้องสมุด
แห่งนั้น

1.3.3 บรรณาธิการขอความร่วมมือ ความช่วยเหลือจากประชาชน
และหน่วยงานในท้องถิ่นในการจัดบริการและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ขอความร่วมมือจาก
โรงเรียนให้ช่วยจัดนักเรียนมาช่วยงานห้องสมุด เป็นต้น

นอกจากจำนวนบุคลากรของห้องสมุดประชาชนยังไม่ได้มาตรฐานแล้ว จาก
การวิจัยยังพบว่า คุณวุฒิของห้องสมุดประชาชนจำนวน 14 แห่งยังต่ำกว่าที่กำหนดไว้ใน
มาตรฐาน เพราะปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนกำหนดให้บรรณาธิการ
ของห้องสมุดประชาชนเป็นเพียงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ห้องสมุดซึ่งสามารถเลื่อนขั้นได้เพียง
ระดับ 3 เท่านั้น เป็นเหตุให้ไม่สามารถบรรจุผู้มีคุณวุฒิส่งมาทำงานค่านนี้ได้ ผู้วิจัยจึงขอ
เสนอให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนกำหนดตำแหน่งผู้ที่ทำงานในห้องสมุด

ประชาชนเป็น 2 ประเภท คือ ระดับบรรณรักษ์ ซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีวุฒิอย่างต่ำระดับปริญญาตรี และระดับเจ้าหน้าที่ห้องสมุดซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาอย่างต่ำคือระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือมัธยมศึกษาปีที่ 6 และได้รับการอบรมวิชาบรรณรักษ์ศาสตร์จากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ซึ่งจะทำให้สามารถไ้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางคานงานห้องสมุดเขาทำงานในหอสมุดประชาชนได้

ในการขอบรรจุบรรณรักษ์ซึ่งมีวุฒิการศึกษาอย่างต่ำระดับปริญญาตรีนั้น กองการศึกษาผู้ใหญ่ควรเสนอรายละเอียดของงานในหน้าที่ ความรับผิดชอบ จำนวนหนังสือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญห้องสมุด การจัดบริการและกิจกรรม ส่งไปยังสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เพื่อประกอบการพิจารณาในการบรรจุบุคคลให้ดำรงตำแหน่งบรรณรักษ์ของห้องสมุดประชาชน

1.4 หนังสือและสิ่งพิมพ์ จากการสำรวจปรากฏว่า ประชาชนทุกจังหวัดเสนอให้ห้องสมุดจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุดใหม่มากขึ้น และจำนวนหนังสือในห้องสมุดประชาชน 8 แห่ง ยังมีน้อยกว่าที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน ดังนั้นกองการศึกษาผู้ใหญ่จึงควรจัดสรรงบประมาณเพื่อซื้อหนังสือเพิ่มขึ้น โดยพิจารณาจากจำนวนประชากรในเขตเทศบาลเป็นสำคัญตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน ในขณะที่เดียวกัน บรรณรักษ์ก็ควรที่จะขอรับบริจาคหนังสือจากประชาชนในห้องถิ่นควย เช่น จัดสัปดาห์แห่งการรับบริจาคหนังสือจากประชาชน และเนื่องจากผลการวิจัยปรากฏว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกหนังสือน้อย บรรณรักษ์ควรแก้ไขโดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้มีโอกาสเสนอชื่อหนังสือที่ต้องการให้ห้องสมุดจัดหามาให้บริการ เช่น ปักประกาศขอความร่วมมือจากประชาชนให้เสนอชื่อหนังสือที่ต้องการไว้หน้าห้องสมุด แล้วจัดหาสมุดรายชื่อหนังสือที่ประชาชนต้องการมาวางไว้ที่โต๊ะจ่ายรับหนังสือ นอกจากนั้น ผลการวิจัยยังปรากฏว่า ประชาชนส่วนใหญ่เลือกหนังสือจากชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง และเนื้อหาของหนังสือ และหาหนังสือโดยการเดินไปหาหนังสือจากชั้นโดยตรง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบัตรรายการยังไม่ได้เป็นเครื่องมือในการช่วยหาหนังสือที่ดีของประชาชนเลย ฉะนั้น บรรณรักษ์ควรที่จะปรับปรุงบัตรรายการทั้ง 3 ประเภท คือ บัตรผู้แต่ง บัตรชื่อเรื่อง และบัตรหัวเรื่องให้สมบูรณ์ และแนะนำวิธีใช้บัตรรายการแก่ผู้ใช้ห้องสมุดควย ซึ่งอาจทำได้ในโอกาสต่าง ๆ เช่น ประมุขนิเทศสมาชิกใหม่ของห้องสมุด หรืออาจเขียนอธิบายไว้บนคู่มือ

รายการ หรืออาจจะจัดนิทรรศการวิธีใช้บัตรรายการ อีกประการหนึ่งบริการจัดทำบัตรรายการสำเร็จรูป ซึ่งหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ดำเนินการจัดทำอยู่ น่าจะได้มีการปรับปรุงให้กว้างขวางขึ้น และขยายความช่วยเหลือให้แก่ห้องสมุดประชาชนได้มากยิ่งขึ้น

1.5 คานบริการ จากการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความต้องการให้ห้องสมุดประชาชนในภาคนี้จัดบริการและกิจกรรมต่าง ๆ มาก แต่ห้องสมุดประชาชนส่วนใหญ่ จำนวน 8 แห่ง ยังจัดบริการหรือกิจกรรมได้ไม่ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน และบริการหรือกิจกรรมบางประเภทที่ห้องสมุดจัดขึ้นก็ยังไม่เป็นที่พอใจของประชาชนเท่าที่ควร ฉะนั้น ในการจัดบริการและกิจกรรมของห้องสมุด บรรณารักษ์ควรคำนึงถึงความเหมาะสมและความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ บริการหรือกิจกรรมประเภทใดที่ประชาชนมีความต้องการมากก็ควรจัดขึ้นก่อน บริการใดที่ประชาชนมีความพอใจน้อยหรือปานกลาง บรรณารักษ์ก็ควรหาทางแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมและดียิ่งขึ้น ในการจัดบริการและกิจกรรมของห้องสมุด บรรณารักษ์ควรขอความร่วมมือและความช่วยเหลือจากประชาชน ห้างร้าน บริษัท และหน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่น เช่น ขอบริจาควัสดุในการจัดบริการและกิจกรรมต่าง ๆ จากห้างร้าน และบริษัทต่าง ๆ ขอความร่วมมือจากสถานีโทรทัศน์ท้องถิ่น สถานีวิทยุท้องถิ่น หรือหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ทางด้านประชาสัมพันธ์บริการหรือกิจกรรมของห้องสมุด ดังที่ห้องสมุดประชาชนบางแห่งได้เคยจัดทำ เช่น ห้องสมุดประชาชนจังหวัดภูเก็ต ขอให้สถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ช่วยประชาสัมพันธ์บริการของห้องสมุด ห้องสมุดประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช ขอเวลาจากสถานีวิทยุ เพื่อจัดประชาสัมพันธ์ห้องสมุดทางวิทยุ กองการศึกษายุใหญ่ก็สามารถมีส่วนช่วยเหลือห้องสมุดประชาชนในคานที่เกี่ยวกับบริการและกิจกรรมใด โดยการจัดสัมมนา บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนอย่างน้อยปีละครั้ง ให้บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนทั่วประเทศ ผดัดเปลี่ยนกันมาร่วมสัมมนา เพื่อให้บรรณารักษ์ได้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดบริการแก่ประชาชน และได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และควรนำชมห้องสมุดประชาชนที่มีกิจกรรมที่ดีสามารถเป็นตัวอย่างแก่ห้องสมุดประชาชนอื่น ๆ ได้ เช่น ห้องสมุดประชาชนจังหวัดสตูล นอกจากนี้ กองการศึกษายุใหญ่ควรจัดเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและคอยติดตามผลงานของห้องสมุดประชาชนแต่ละแห่งอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้กองการศึกษายุใหญ่ทราบว่า การจัดบริการและกิจกรรมของห้องสมุดแต่ละแห่ง

ใดคนละมากน้อยเพียงใด และห้องสมุดประชาชนแต่ละแห่งประสบปัญหาอะไร อย่างไร เพื่อจะค้นหาทางแก้ไขหรือให้ความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้ห้องสมุดประชาชนสามารถทำหน้าที่เป็นแหล่งให้ความรู้และความบันเทิงแก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง

2. จากการวิจัยพบว่า งานห้องสมุดประชาชนเป็นเพียงหน่วยงานหนึ่งที่อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายปฏิบัติการ กองการศึกษาผู้ใหญ่ ทำให้การดำเนินงานล่าช้าไม่เป็นอิสระ และเกิดปัญหาด้านต่าง ๆ กล่าวคือ ปัญหาด้านงบประมาณ อาคาร ครุภัณฑ์ หนังสือ และสิ่งพิมพ์ ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้ กระทรวงศึกษาธิการพิจารณายกฐานะของหน่วยงานห้องสมุดประชาชนขึ้นเป็นสำนักงานห้องสมุดประชาชน และขึ้นตรงต่อกระทรวงศึกษาธิการ ทำให้ได้รับงบประมาณและบุคลากรเพิ่มขึ้น ซึ่งจะสามารถแก้ปัญหาห้องสมุดประชาชนได้ นอกจากนี้สำนักงานห้องสมุดประชาชนนี้จะสามารถดำเนินงานได้อย่างอิสระ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพราะสำนักงานห้องสมุดประชาชนนี้จะดำเนินงาน โดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและมีประสบการณ์ทางด้านห้องสมุดประชาชนโดยตรง มีเลขาธิการสำนักงานห้องสมุดประชาชนเป็นผู้บริหารงานตามนโยบายของคณะกรรมการ สำนักงานห้องสมุดประชาชนจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางนโยบายและให้คำปรึกษาแก่ห้องสมุดประชาชนต่าง ๆ เท่านั้น ทั้งนี้ ควรจะมีการจัดระบบห้องสมุดขึ้นในภูมิภาคโดยมีการแบ่งเขต และให้ห้องสมุดระดับเขตเป็นศูนย์กลางประสานงานดูแลห้องสมุดประชาชนระดับจังหวัด ห้องสมุดประชาชนระดับอำเภอ และห้องสมุดประชาชนระดับตำบล โดยห้องสมุดประชาชนระดับเขตจะเป็นศูนย์จัดซื้อหนังสือด้วยเงินงบประมาณของห้องสมุดทุกแห่งที่อยู่ในความรับผิดชอบของเขตนั้น ๆ จัดหมวดหมู่หนังสือและจัดทำบัตรรายการให้ ตลอดจนจัดให้มีบริการยืมระหว่างห้องสมุด และหมุนเวียนหนังสือระหว่างห้องสมุดประชาชนที่อยู่ในเขตเดียวกันด้วย

3. มาตรฐานของห้องสมุดประชาชนที่กระทรวงศึกษาได้กำหนดไว้เมื่อ พ.ศ. 2508 ได้กล่าวถึงบริการของห้องสมุดประชาชนไว้อย่างกว้าง ๆ เท่านั้น โดยไม่ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับประเภทและจำนวนครั้งของการจัดบริการและกิจกรรมแต่ละประเภทไว้อย่างชัดเจนแน่นอน ซึ่งทำให้ไม่สามารถจะไขมาตรฐานนี้เป็นเครื่องมือวัดได้ว่า ห้องสมุดประชาชนแห่งใดจัดบริการและกิจกรรมใดดีกว่ากัน เพราะห้องสมุดประชาชนที่จัดบริการและกิจกรรมใดครบถ้วนตามหลักใหญ่ ๆ ของบริการที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน ก็ถือว่าบริการและกิจกรรม

ของห้องสมุดประชาชนแห่งนั้นได้มาตรฐาน โดยไม่ต้องคำนึงว่า ห้องสมุดประชาชนแห่งนั้น จะจัดบริการหรือกิจกรรมที่ประเภท หรือจัดบริการและกิจกรรมแต่ละประเภทได้กี่ครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านบริการควรกำหนดรายละเอียดของประเภทของบริการ และกิจกรรม ตลอดจนเสนอแนะมาตรฐานขั้นต่ำของจำนวนครั้ง ในการจัดบริการและกิจกรรมแต่ละประเภทให้ชัดเจนแน่นอน

ขอเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมห้องสมุดประชาชน จังหวัดในภาคใต้ทั้งหมด ในการวิจัยครั้งต่อไป จึงควรจะมีการวิจัยในวงจำกัด โดยเน้นเฉพาะห้องสมุดในแต่ละจังหวัด ซึ่งมุ่งให้ครอบคลุมห้องสมุดอำเภอทุกแห่งในจังหวัดนั้น ๆ จะทำให้มองเห็นสภาพของห้องสมุดประชาชนในแต่ละจังหวัดได้เด่นชัดยิ่งขึ้นว่ามีบทบาทในการให้ความรู้ต่อประชาชนในท้องถิ่นอย่างไร

2. การวิจัยครั้งต่อไป ควรจะได้อบรมตามความคิดเห็นของประชาชน ผู้ไม่ได้ใช้ห้องสมุดประชาชนว่า มีทัศนคติและความคิดเห็นอย่างไรต่อห้องสมุด ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นแนวทางให้มีการปรับปรุงห้องสมุดประชาชนให้สอดคล้องกับความคิดเห็นของคนในท้องถิ่นที่ห้องสมุดตั้งอยู่ยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้ห้องสมุดประชาชนมีฐานะเป็นแหล่งวิชาการสำหรับประชาชนทุกเพศทุกวัยอย่างแท้จริง

3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยควรจะได้มีการเผยแพร่ผลการวิจัยให้กว้างขวางออกไปให้มากที่สุด เช่น โดยการเขียนบทความลงในหนังสือ หรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ นอกเหนือจากหนังสือ หรือสิ่งพิมพ์ทางบรรณารักษศาสตร์ นอกจากนั้น ผู้วิจัยควรมอบผลการวิจัยให้แก่องค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น กองการศึกษาผู้ใหญ่ สำนักงานประมง สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน และครูสภา เพื่อที่สถาบันเหล่านี้ จะได้นำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางแก้ไขปรับปรุงหรือให้ความช่วยเหลือร่วมมือแก่ห้องสมุดประชาชน และเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป